

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

*Ha mindenki igyekezne megtenni bár annyi jót, a mennyit
kigondol, akkor felényi rossz sem történne e világon.*

*Senki sem olyan rossz a milyennek híresztelik, senki sem
otyan jó a milyennek képzelik, de inkább legyen a jó kevésbbé
jó, mint a rossz egy kevésse rosszabb.*

b.

I m a.*

Isten! mennyei jó Atyánk! ki jelen vagy mindenütt s a tiszta szív és lélek előtt sehol el nem rejted magad, téged keresünk ez órában, melyet ünnepélyessé, e családi hajlékban, melyet templommá szentel lelkünk hozzád vágyódása, szívünk égfelé emelő buzgósága. Ötszejöttünk e felebarátunk, a te bened való hitben, rokonunk bázában, hogy a közös áhitat és buzgóság szárnyain könnyebben felemelkedhessünk hozzád e siralom völgyéből, hol töled minden elvon s hozzád emelkedésünkben akadályoz. O! pedig te nem volnál messze tőlünk, ha más irányba nem vinnének e világi gondjaink; lételeid és dicsőséged hirdetné itt mindent nekünk, ha földi vágyak és szenvedélyek zúgása nem nehezítné hallásunkat; színről-színre láthatnánk mindenütt, ha bűn és tudatlanság nem homályosítaná lelki szemünket, sőt mindig közeledben lehetnénk, ki hozzánk nem csak közel, hanem bennünk is vagy, lelkünkben is lakozol, ha a testi élet gondja, bújja, baja nyomasztólag, elszibbasztólag

* A f. köhér-szakadáti szórványban egyik egyháztag házánál tartott istentiszteleten.

nem nehezednék lelkünkre, mely zsidbadságból, fásultságból oly nehezen s csak egy-egy ilyen órában tudunk feleszmélni!

O! mily nagy szüksége van azért a földi embernek a lelki élet e fölemelő, megszentelő óráira, hogy rólad egészen el ne feledkezhessék s a testi élet tisztátalan hullámaiba végkép el ne merüljön!

De mily nagy szükségünk van azokra különösen nekünk, kik a vadon erdőségek között, világtól és emberektől elszakadva. sőt itt is, mint oldott kéve, mint pásztor nélküli nyáj, szét-szórva élünk, hol a tudomány és vallás értelmet és lelket mívelő, nemesítő adományaiban, áldásaiban oly ritkán részesülhetünk; hol lelki gondozatlanságunkban a bűn több és erősebb kísértéseivel kell küzdenünk, hogysesem azokon gyarló önerönkből daldalmunk lehetne; s hol míg testi életünk, egészségünk táplálékait, fűszereit bőven termi fű, fa, virág, üde lég és tiszta vizü forrás, patak: lelkünk éhezik és szomjazik, sebei bekötözetlen gyógyir nélkül vérzenek. küzdelmeiben bátorító, szenvedéseiben vigasztaló szót hiába vár s fájdalmanak szavára is visszhangot, csak erdők zúgása ad.

Mily nagy szükségünk van nekünk a lelki élet oly fölemelő, megszentelő óráira, mint a minő — O! ezer hála! neked Isten — ime megérkezett!

Együtt vagyunk; összegyűjtött a te hozzánk küldött szolgál s a mi gondozónkká tett lekipásztorunk. Imádkozunk . . . s oly boldogoknak érezzük magunkat, hogy általa most már méltóbb buzgósággal imádkozhatunk hozzád s kiemelkedve a mindennapiság nyomasztó ködéből, lelkünk közeledhetik hozzád, feléd! Oly boldogító a tudat, hogy ezután többször is részesülhetünk a téged dicsőítés e minket nemesítő és boldogító óráiban! Nem vagyunk többé pásztor nélküli nyáj! Van lelki vezetőnk; gondozónk, ki ha velünk nem marad is, sorsunkban nem osztozhatik is, de itt marad lélekben, köztünk él tanításaiban, intelmeiben s eljön hozzánk testben is többször, meglátogat olykor szívesen, hogy megtartsan a te félelmedben, az erény és igazság utáiban, családnak, egyházunk és hazánk iránt a halálílg való hűségben s mindazoknak követésében és cselekvésében, melyektől az élet koronájának, a mennyei üdv és boldogságnak elnyerése függ.

Oh! hála neked Isten! s ezer köszönet egyházunk főhatóságának e reánk is kiterjesztett atyai gondoskodásáért, a most és ezután nyujtandó lelki örömkért. Fogadd kedvesen oh mennyei Atyánk! szívünk, örveendő lelkünk hálaadó imáját. Tégy méltókká minket atyai kegyelmedre, főlebbvalóink gondoskodására; adj értelmünknek fényt, lelkünknek erőt szent igéd meg-

értésére, követésére, a lelki élet üdvös cselekedetei gyakorlására. Cselnkedd, hogy úgy e mostani, mint ezutáni látogatások és szent órák üdvös hatása és eredménye lássék meg egész életünkön. Segélj minket a jóban és segéld a mi lelkipásztorunkat hozzánk jöveteleiben, lelkünk gondozása és mivelése szent munkájában. Add áldásod ma kötött szövetségünkre most és mind örökké. Ámen.

Szász András.
unitár. lelkész.

Unitáriusok Romániában.

Egyházunk testén egy súlyos betegség észlelhető, mely lassan, de folytonosan szívja, emészti tápláló nedvét, bénítja munkaképességét. E betegség a székely kivándorlás, melynek láza nemhogy csökkenne, hanem mindig nagyobb és veszélyesebb mérvű emelkedést mutat. Hát a buzával, borral, aranynyal, ezüsttel, vízzel, sóval, fával gazdag Erdély nem tudná tovább eltartani az ő legkedvesebb és annyi mostoha száz éven át híven gondozott gyermekét, a székelyt? Itt szász és oláh megtalálja megélhetésének biztosítékait, ragaszkodik e helyhez, földhöz, melynek barázdái sohasem mostohák a szorgalmas munkához; hát csak az édes gyermektől, ki anyji vért áldozott annak életéért, ki szorgalma és életrevalósága által nevéssé tette magát a világ népe előtt, csak a székelytől tagadná meg e föld a munka után a sikert, a verejtékezés után a kenyeret? A gyermek- és ifjúkor édes emlékei, melyek az erdőkoszoruzta hegyekhez, áldással terhelt halmokhoz, virágos rétekhez, az egyszerű, de mégis egy világot rejtő szülői hajlékhoz fűződnek, hol a napot először láttuk, hol a szülői szeretet édes melegével táplálkozva nevedtünk, hol az ifjuság édes reményei boldogságot előlegeztek — semmi vonzalmat, kapcsolatot nem képeznének? A templom, mit apáink, egyik kezökben kardot tartva, másikkal a falakat rakva, építettek, mint hajdan Izrael fiai, hol rokonainkkal, feleinkkel jóban és roszban egyaránt, de édes anyanyelvünkön imádkozva emelkedhettünk Istenünkhöz; az iskola, hol értelmünknek világot, szívünknek, lelkünknek nemességet szerezve, születtek meg boldogító vágyaink, reményeink; a temető, hol véreink pihenik fádalmaikat, — mind oly semmi, vagy csekély dolgok lennének, hogy marasztaló szavaik lelkünkre hatást nem gyakorolnának? Vagy tán van hely ezen kívül a világon, hol „tisztább a patak, zengőbbek a dalok“, a hol az édes otthon drága kincseit feláldozva, ez áldozatainkért kárpótlást nyerünk? Mondja, állítsa bárki, de én nem hiszem, mert tudom, hogy e bérczes kis haza egyetlen szorgalmas, munkaképes, tisztességes gyermekét éhen veszni nem hagyta soha!

De nem kutatom az okokat, melyek Erdély legmunkásabb népét, a székelyt szülőföldjéről idegenbe távozni késztetik, most csak e veszedelmes betegségnek egy gyógy módját óhajtom jelezni!

Tény az, hogy erdélyi egyházainkból Romániába kivándorolt unitáriusok száma meghaladja az ezeret. Hiu remény az, hogy e szám csökkenni fog. Pár évi tapasztalatom az ellenkezőről győzött meg. Kormányunk a kivándorlást ellensúlyozó törekvésének eredménye alig lesz több, mint hogy hatóságainkat az eddigi könyelmű eljárásnál szigorubb ellenőrzésre fogja kényszeríteni. Egyházunk népességéhez arányitva e fennebb jelzett igen tekintélyes számú unitárius lélek gondozás nélkül él. A magyar szóval elfeledi szokásait, egyenként szakadnak el a kötelekek, melyek hazájához és egyházához, vallásához kapcsolódtak, annyira, hogy az eltávozottak nagy része csak névleg szerepel anya-könyveinkben, tényleg meghalt reánk, vallásunkra nézve Igen! mert a székelynek hasztalan szépítjük a szomorú valót, nagyon természetévé vált a könnyű assimilatio. Mit tegyünk? Van egy rendeletünk, mely szerint mi, mint lelkészek kötelesek vagyunk távollevő hiveinkkel az összeköttetést levél által fönntartani s velök szemben a „cura pastoralis“ gyakorolni. Ez ideának megjár, de valóítani lehetetlen. Miért? Azért, mert az eltávozó szerint hozzánk való tartozandóságának kötelekei, Erdély határán elszakadnak. Ő nem tartozik nekünk semmivel, hisz ez távozásának egyik feltétele, s mint ő mondja, ne törődjünk mi sem vele. Másfelől Románia, vagy csak Bukarest sem oly kis hely, hogy leveleinkkel őket, kik legtöbbször helyhez sem kötött szolgálatban állanak, feltaláljuk; hiszen tapasztalom nem egyszer, hogy tartózkodási helyüket hozzátartozóik sem ismerik. Más és gyorsabb hatású orvosságra van szükségünk! Az én eszmém ez: Brassó központtal, közös teherviseléssel, szervezzünk egy vándor lelkészi állást. Hogy miért Brassóban és nem Bukarestben? azt is megmagyarázom. Brassóban leányegyházunk van 657 lélekszámmal és több elemi, tanonc, polgári, fiu- és leány, ipar, közép, real, felsőbb stb. iskolákba járó 100-nál több tanulóval. Beszolgáló lelkész az összes tanulókat a hit- és erkölcs-tanbau hetenként egy órán oktatja. Ilyen körülmények közt „lelkésztől“ azt várni, hogy a kívánt eredményt mutassa föl, túlhajtott követelés lenne. Ha valahol szükség van a lelki gondozóra, ki jelenlétével összetartsa a hiveket, minden időt felhasználva vallásunk elveire, igazságaira oktassa növendékeinket, ki erős, hazafias érzésével ébren tartsa a nemzeti érzést, úgy az a hely csak Brassó lehet. E hely végvára nemcsak a székelységnek, hanem egyházunknak is, kitett és megtámadott pontja nemcsak a magyarságnak, hanem lelki gondozás hiányában vallásunknak is.

A brassói lelkésznek kötelessége lenne Bukarestben I. egyházat szervezni s ott a lelki gondozást havonként legalább egyszer gyakorolni, a kivándorlókat lelkészeink segítségével nyilván tartani s a most reánk nézve veszendő hiveket egyházunknak és vallásunknak megtartani.

Ez mind szép — mondják sokan — eddig e terv elfogadható, de hol az a 3000 korona, mert annyi föltétlenül kell, miből a lelkészt fizetnök? Fennebb jeleztem, hogy ez állomást közös teherviseléssel szervezzük, azért, mert egy brassói lelkész nemcsak helyi, hanem egész vallásközönségünk, de többet mondok, magyar államunk, nemzetünk érdekét szolgálná. Alig van egyházunk, a honnan Brassóban vagy Romániában ne volna unitárius. Tehát az a lelkész nem annyiban a brassóiak, mint vallásközönségünk lelkésze lenne. A 3000 koronát évenként úgy gondolom biztosíthatni: összes egyházaink érdekeltségök arányában fizetnének 700 koronát. Hogy a lelkészeket ne mondhassák önzőknek, kik sokak szerint jelenben dús jövedelmet élveznek, évi kongruájokból fizessenek az egyházak által fizetendő összeg arányában 700 koronát. A háromszéki, felső-fejéri, udvarhelyi egyházak és lelkészek, mivel számosabb hívők lenne a brassói lelkész gondozása alatt, több, a többiek kevesebb összeget fizetnének. Brassó adna lakást és 600 koronát. Vallásközönségünk pénztára fizetne 1000 koronát. Miből?: Nagynevű Berde Mózsánk 2000 koronát hagyott a szegényebb belső emberek segélyezésére. Legújabban e végrendeleti rendelkezés azzal lett megszorítva, hogy ez összegből csak a kertészettel és méhészzel foglalkozó lelkészek és tanítók részesülhessenek, holott tudtommal a végrendelet szerint ezek csak előnyben részesítendők. Jól van, álljon meg a legújabb értelmezés. Ámde ebben az esetben ama 2000 korona fele része legalább is meg fog maradni évenként. Ha ez összeget a közpénztárba be lehetne és lehet adni, azt hiszem nem sértenék meg a végrendelet intenczióit, ha az összegből évenként 1000 koronát a brassói lelkész javadalmazására adnánk. A mint fennebb is jeleztem, egy brassói unitárius lelkész a magyar államnak is fontos szolgálatot teszen, e szolgálat megjutalmazásától tehát kormányunk sem zárkozhatik el. Ime! kedves olvasóim! egy terv, egy gyógymód egyházunk testén pusztító betegség gyógyítására. E sorok írására más érdek nem vezetett, mint egyházam, vallásom és magyarságom szeretete. Ha mindnyájunkat ez az érzés fog vezetni, kiket ez ügy érdekel, úgy nemsokára nemcsak terv, de valóság fog lenni egy brassói lelkészi állás szervezése, veszendő hiveink megtartása, fájó és pusztító sebünk gyógyulása. Adja az Isten!!

Árkos, 1901. decz. 5-én.

Nagy Lajos, árkosí lelkész.

Fájó érzés fakad e sorok olvasása után, nemcsak azért, mivel az író, a derék ifju lelkész „a testén pusztító betegség gyógyítására“ nem talált orvosságot, hanem azért, mivel „meghalt reánk, vallásunkra nézve.“ A cikkben foglalt kérdés, égető kérdés, a megoldásra tett javaslat nem alaptalan. Érdekelt lelkészeink készítsék meg a szükséges statistikát. Lássuk meg, mit lehet tenni

Szerk.

Magyar estély Londonban.

Az angol unitárius társaságnak 1901. nyáron Magyarországra és Erdélybe rendezett látogatása és ottan tett kirándulásai örök emléküek maradnak. E látogatás hatása messze elágazó és máris sok tekintetben érezhető. Nemcsak a baráti viszony lett bensőbb és közvetlenebb köztünk s magyar ismerőseink között, hanem alkalmunk volt közelebről megismerni a magyar ember lelkét, szellemének magas röptét, zenetehetségét; mindezekkel oly hatást gyakoroltak reánk barátaink, mely örök, soha el nem enyésző marad. Ez a látogatás jó hatással volt úgy a magyarokra, mint az angolokra nézve is. Jövőben (hála e látogatásnak) Magyarország Europa országai között több ezer angol előtt valósággal első helyet foglal el; azok előtt, kik eddig, szégyenkezve bár, de őszintén be kell vallanom, csak homályos sejtelemmel bírtak Magyarországról. A társasággal jött lelkészek, sőt néhányan a világiak közül is, felolvasásokat tartottak és beszédeket mondtak angol hiveiknek a Magyarországon és Erdélyben látott elragadó, érdekes dolgokról és a jólelkű, szives, vendégszerető magyar nemzetről. Bár hallhatnák magyar barátaink azt az ezer meg ezer dicséretet és magasztaló szózatot, melylyel őket itt elhalmozták Szívük bizonyára örömmel, hangosan dobogna fel e megérdemlett elismerésre. Angol iskolás gyermekek ezentul Magyarország földrajzát tanulmányaik egyik főtárgyává fogják tenni és angol mérnökök készülnek meglátogatni e távoli országot, hogy megismerjék annak számos kincseit.

Gwyllt Waliaban (Walesben), a dalok hazájában, Davies W. J. lelkész úr több graphophonba beleénekelte a magyar Szózatot és a Hymnust; ezek azonban csak bevezetésül szolgálnak annak a 101 magyar népdalnak, melyek nemsokára széltében és hosszában, Anglia minden vidékén ismeretesek lesznek. A Rákóczy induló sem lesz többé idegen Nagy-Britanniában és Irországbán, a mióta Lawrence kisasszony és mások előadásában hallották.

Az angol unitáriusok szive gyorsabban és élénkebben ver mióta tudják azt a biztató ténytet, hogy körülbelöl 80.000 buzgó hitsorsosuk van Magyarországon.

Hogy még egyszer átélvezzék az elmúlt kedves napokat, a Magyarországbau utazott társaság elhatározta, hogy Londonban egy magyar estélyt rendez. A szükséges előkészületeket a „Unitarian Worker's Union“ és a „Central Postal Mission“, tagjai végezték. Utóbbiak elnöke Tagart Lucia, titkárja Hill Florence és pénztárnoka Lawrence Ellen kisasszonyok. 1901. decz. 11-én, egy szerdai napon tartottuk meg estélyünket az Essex Hallban. A kiránduló társaság közül a 30-ból 20-an jelentek meg, kik közül sokan egész nap utaztak, csak hogy jelen lehessenek. A kirándulók közül ott láttuk a következőket: Tagart Lucia, Teschmaker, Lister, Lawrence, Spencer, Frettwell kisasszonyok; Talbotné asszony, Broadrick, Davies, Ceredig Jones, Preston és Spedding lelkész urak stb. Ezeken kívül az érdeklődők nagy tömege gyűlt össze, hogy egy boldog, kedélyes estét töltsön együtt s képzeletben legalább újra és újra átélje a Magyarországon töltött napokat. Többek között feljegyeztük a következőket! Sir Durning Lawrence képviselő úr és neje Lady Lawrence, Lady Wilson, Lawrence Alfrédné, Lawrence kisasszonyok, Martineau Dávid és neje, Dr. Blake Odgers és neje; Crane Walter festőművész és neje, Maurice úr és neje, Asplandné, Macené asszonyok, Sharpe Emilia és Brooke Herford kisasszonyok, továbbá Gordon Sándor, Steinthal, Stanley Allen, Vernon Hereford, Furghasson, Bowie és Davies lelkész urak, a Shrubsole fivérek, Lyster, Ward, Ginever, Tayler Wilfred, Leigh urak stb. stb. Tea után egy órai élénk társalgás következett, midőn aztán Sir Edwin Lawrence ur foglalta el az elnöki széket. Elnök lelkes és szép beszédben emlékezett vissza 1879-ben tett erdélyi utjára s részletesen fejtegette azt az előhaladást, melyet Magyarországon az 1879 és 1901 közötti években tett ügy művelődési, mint társadalmi téren, úgy a reális életben, mint a művészetek világában. Befejezésül a magyar zenéről és többek között különösen a Rákóczy indulóról beszélt, mely soha sem téveszti el hatását a magyar nemzet lelkére, hanem felkelti annak leghazafiasabb érzelmeit. Szónok aztán felszólította Lawrence Ellen kisasszonyt, hogy játssza el az indulót. A kisasszony készséggel vállalkozott erre s kitünő előadásban ismertette meg a magyarok gyönyörű indulóját az angol társasággal. Shrubole úr aztán vetített, nagyított képekben mutatta be azokat a fényképeket, melyeket részben saját maga, részint pedig Tagart és Spedding urak vettek fel magyarországi utjuk alkalmával. Sőt ezeken kívül még nagyszámu magyar képet is mutatott szabad előadásban érdekesen, mulatóságon és tanulságosan ismertetve és magyarázva azokat. Ferencz József püspök úr, Dr. Boros György dékán, és Józán

Miklós lelkész urak arczképeit rendkívüli lelkesedéssel üdvözlötték különösen a magyarországi kirándulók.

Shrubssole úr előadása után Tagart Lucia kisasszony beszélt rendkívül kedvesen és szeretettel Magyarországról és az ottani szokásokról, kiemelve különösen az unitáriusokat, mert hiszen a hit képezi főleg az összekötő kapcsot Magyarország és Anglia között. Ferencz József püspök érdemeit főleg hangsúlyozta, elragadó szavakkal jellemezvén őt, mint egy, a szó valódi értelmében, nemes főpásztort, kit méltán tisztel és szeret minden hive, minden honfitársa, sőt ő felsége a király is, ki már sokszor részesítette megérdemelt kitüntetésben. Majd felemlítette Tagart kisasszony, hogy ez estély alkalmával sok üdvözlő levelet kapott Magyarországból, többek között épen a püspök úrtól is, ki köszönetét fejezi ki levelében azért a 40 font sterlिंगért, melyet az angol-magyar kiránduló társaság a kolozsvári unitárius gymnasiumnak adományozott egy új tanári szék felállítására céljából.

Ezután következett Ceredig Jones lelkész úr rövid beszéde. Végre Davies lelkész úr, magyar szöveggel elénekelte a Hymnust, melyet később az összes jelenlevők ismételtek, ezuttal persze angol fordításban

Mint hogy az idő már igen előrehaladott volt, elnök befejezte a beszédek sorozatát, Isten áldását kérve a jelenlevőkre

Az estély folyamán Jones Elisie asszony magyar ruhában jelent meg, öltözékét mindenki megbámulta.

Meg kell még jegyeznem, hogy Boer Lenke, ki jelenleg a Channing House iskola növendéke, volt az egyetlen magyar az egész társaságban. Barátai bizonyynyal örömmel veszik tudomásul, hogy Boer kisasszony máris nagy haladást tett az angol nyelv tanulmányozásában.

Davies W. J.

Megtérés.

— Adjon Isten jó napot tisztelendő úr! Örvendek, ha jó egészségben tisztelhetem.

— Adjon Isten neked is János. Kerülj elébb s ülj le. Hát mi járatban vagy?

— Engedelmet instálok, hogy bébátorkodtam. Azt a kicsi tartozásomat hoztam meg.

— Köszönöm János. Ül le no, beszéljünk egy kicsit. Láttalak a mult vasárnap is a templomban s gyönyörködtem benned, hogy ilyen jó színben és állapotban vagy.

— Épen mondta a harangozó komám, hogy a tisztelendő úr neki is mondta ezeket. Köszönöm alásan irántam való jóindulatját.

— Mondjad csak János, lehet-e bizni ebben a te megjavulásodban? Igazán nem iszol most?

— Nem én, tisztelendő uram. Már éppenséggel két esztenedeje maholnap, hogy még egy csepp szeszes ital sem járt a szájamban.

— No azon örvendek barátom. Igazán sajnáltalak, mikor láttam, hogy süllyedsz napról napra. A családod, gazdaságod mint megy tönkre. Magad olyan voltál már, mint egy árnyék, szájalom volt rád nézni. Hát hogy történt, hogy mégis megtértél?

— Jaj instálom, nagy historiája van annak Ha alkalmatlan nem leszek, el bátorkodom beszélni.

— Mondjad csak bátran, szívesen meghallgatom, valóban kíváncsi is vagyok rá.

— Hát, hogy elől kezdjem, tudhatja a tisztelendő úr is, hogy én az italnak nem voltam bámulója. De mikor a kicsi leányom meghalt, az Isten nyugosztalja, úgy elbúsultam magamat. Mert tetszik tudni, erősen szerettem s nem is maradt több gyermekem. Nem kellett nekem sem a munka, sem az étel, hát elmentem a korcsomába s búfelejtőnek kezdettem inni a pálinkát, előbb egy kicsit, azután miud többet, mig úgy megszoktam, hogy mire eszemre tértem volna, nem tudtam a nélkül élni. Aztán még az is tetézte, hogy szekerességre jártam. Útközben sok a fogadó, étetni is kell mindegyre, hát olyankor mit tegyen az ember, iszik. Eleget fájt a szívem, mikor láttam szegény apámnak és feleségemnek a nagy bánatját, láttam, hogy a dolgaimmal elmaradok, lovaimat el kellett adni, marháim is fogytak, de valami úgy húzott a korcsomába, hogy mennem kellett. Pedig időközben más kicsi leánykám is született, szakasztott olyan, mint a másik, el is határoztam akkor, hogy többet nem iszom, még sem tudtam megállani. Igen erősen megkörnýekezett volt az ördög. Az volt a legnagyobb baj, hogy nem kellett az étel sem s ha vagy egy kicsi ideig elhagytam az italt, erősen csöröltem be a vizet, azért voltam olyan halál színű.

— Az úgy van János mindenkinél, a ki iszik. A sok pálinka összehuzza, marja, meggyengíti a beleit úgy, hogy nem tud emészteni, azért nem kell az étel, s mert nagyon ég a belső része, azért kívánja a vizet.

— Éreztem én is ezt, de a kívánságom nagyobb volt az akaratomnál. Ez így ment azután egészen most szinte két esz-

tendeje szántásig. Akkor egy este felkészülök, hogy no én reggel jókor elmegyek szántani. Fel is kelek hajnalba, de — gondolom — a míg a tehének jóllaknak s itatni kéne, felfutok a zsidóhoz s iszom egy porció pálinkát. Eleget mondta szegény feleségem, „ne menj be János, van itthon, igyál abból,“ de tetszik tudni, az sohasem esik olyan jól az itkányos embernek, mint a korcs-mabeli. Elmentem hát s kértem egy porciót. Hát olyan jól esett, hogy még egy félfertálylyal megtoldottam. Ezalatt kezdett kivirradni, de nekem már akár a nap is süthetett, ha belekez-dettem, nem tudtam félbehagyni. Feljött az asszony is, eleget kért, hogy menjek már, ha ma sem szántok, elkésem vele, min-denki elvégezte, csak én nem. Beszélhetett volna akár maga a pap is, még sem tudott volna elvinni, a helyett kértem még egy fertály pálinkát. Egyszer a szóbeszéd között azt mondja a zsidó:

— Tudja mit János gazda! ha magában van annyi kurázi s megállja, hogy újesztendeig ne igyék egy cseppet sem, adok magának öt koronát.

— Mit öt koronát! Én adok magának Farkas úr 20 ko-ronát, ha addig csak egy csepp is lemegyen a gégémén.

— Ember kell ahoz gazduram, a ki meg is tartsa, a mit fogad.

— No megállj hunczfut zsidó! — így gondolkoztam nagy felhevülésemben. — Hát te csak annyira becsülöd a székely embert? Azért is megmutatom, hogy ha akarok, nem iszom. Tetszik tudni, akkor már jól állottam!

— Hát fogadjunk Farkas úr, hogy nem iszom újesztendeig. De tudja-e, hogy abból magának lesz kára?

— Nem bánom, úgy is tudom, hogy én leszek a nyertes s még kétszeres lesz a hasznom.

— Majd meglátjuk. Végin csattan az ostor. Csak azt az egyet kötöm ki, hogy holnap reggel hat órakor kezdődjék a fogadás. Addig ihassam, a mennyit akarok.

Ott, abban a helyben meg is irtuk, két tanu aláírta. Én neki ültem s ittam annyit egészen este tiz óráig, a mennyi belém fért. Akkor haza mentem, egy kicsit aludtam. Mikor fel-ébredek, akkor jut eszembe, hogy tisztulni kezdett a fejem, mit tettem tegnap. Nézem, hány óra. Épen négyen volt a nagy mánus. Fel én abban a szempillantásban a zsidóhoz, épen akkor szeszpetelőzött fel.

— Tudja mit Farkas úr — mondom neki. — Adok ma-gának tiz koronát most rögtön, csak álljon el a fogadástól. Már ekkor erősen kívántam a pálinkát.

— Ném én János gazda. A mit megirtunk, az meg van írva. Tudtam én akkor is, hogy én leszek a nyertes. Minek felezzem meg?

— No jól van hát. Ugy-e hat óráig még szabad inui? Ide azzal a pálinkával!

Mikor a hatot elütötte, felkeltem, hazamentem, el szántani, láttam a dolgaim után rendesen. Eleinte nehezen ment, kívántam az italt, sokat is boszantottak, de én olyan vagyok, hogy a mit megmondtam, megmondtam. De az én husz koronámat nem rakja zsebre egy zsidó sem! S még kételkedni mert, hogy egy székely emberben nincs elég kurázi! — Olyan jól ment minden dolgom a gazdaságban, benn a háznál, jól éreztem magamat, megjött az étvágyam, a jó kedvem, egészen új ember lett belőlem.

Eljött ó-esztendő napja is. A feleségem hozatott egy liter pálinkát, megmészelt, elkészítette fájinul, hogy ha valaki vendégünk jó újesztendő napján, legyen mivel kínáljuk. Mikor éjfélkor harangoztak s a templom előtt összevontunk gyűlve, megdobbant a szívem. Most járt le a fogadás. A mig haza mentünk, erősen elgondolkoztam. Reggel megiszom egy pohárral a jó mézes pálinkából, hát semmi nagy gyönyörűséget nem okoz. Megiszom még egygyel, semmi nagy kívánságot sem hagy hátra.

Te János — gondoltam magamban — egy esztendeig a hogy megálltad, nem tudnád úgy tovább is megállani, hogy ne igyál? Hiszen láthatod, milyen javadra szolgált állhatatosságod? Jó egészséged lett, meghíztál, a gazdaságod meggyarapodott. Feleséged, kicsi leányod, fiad, édes apád szeretnek, nem bújuak el félve előled, mikor haza mész, hanem elődbe futnak, megölelnek, megcsókolnak. Az emberek jó szívvél, becsülettel vannak irántad. A papod tisztességgel fogadja köszönésedet, mikor beszél veled, nem mindjárt a szidáson kezdi. A templomban emelt fővel foglalod el az első székben a heiyedet, nem kullogsz hátra, szégyenkezve ronda arczodon és öltözeteden az utolsó padba. Jól esik az éneklés, imádkozás. Nem tudnál te egész életeden így maradni? Az igaz, a zsidó horgas szemmel néz rád, de hát az is még nem nagyobb becsületedre válik, mint a barátsága?

Abban a szent pillanatban erős fogadást tettem, hogy többet egy csep pálinkát sem iszom ez életben. De nem úgy, mint akárhányan a hogy tesznek, hogy csak masina pálinkát nem isznak. Sem mézest, sem szilvát, sem seprőt, sem trébejt, sem semmifélet, ha egyszer pálinka a neve. Nem mondom, hogy alkalom adtán egy-egy kicsi bort meg nem iszom, ezt is

csak mértékkel, hogy meg ne ártson, de az igen drága ital is a szegény gazdaembernek.

— Ennek igaz szivemből örvendek jános. Igazán derék ember vagy. Bár sokan követnék példádat. Nem fájna akkor az embernek a lelke, hogy annyi sok jó székely gazdaság megy tönkre, jut idegen kézre. Annyi család züllik el. Nem halna meg annyi ügyes középkorú ember. Nem volna üres az Istenháza. Adjon Isten erőt neked, hogy továbbra is a jó uton maradj!

— Az Isten hallgassa meg! Tartsa meg a tisztelendő urat is jó egészségben kedves családjával egyetemben, hogy még sokáig hirdethesse az Ur igéjét s annyi sok jót és szépet mondhasson nekünk, mint az elmúlt szent ünnepek s ujesztendő alkalmából s minden áldott vasárnap. De már igen terhére is váltam alkalmatlansággommal. Bocsánatot kérek a sok szóbeszédemről. Adjon Isten egészséget!

— Isten áldjon s segítsen meg János!

Ibolyka.

Római levelek.

III.

Róma, 1902. jan. 31.

A karácsoni ünnepek alatt egy angol emberrel elmentem, hogy végig hallgassam a nagy misét és ott találtam az összes kardinálisokat, a kik itt szokták hallgatni a misét vasárnap és ünnepnapokon. Rampolla bibornok celebrált és nagy méltósággal végezte teendőit és valóban ez szerencse, mert az a sok változtatás, öltözködés, a mivel az ilyen nagy mise együtt jár, nagyon könnyen nevetségessé válhatna, ha az illető nem végezné megfelelő méltósággal. Rampollának erre nagy tehetsége van, de fájdalom, a többi biborosok nem sokat törődtek a helyzet szentségével, hanem összebujtak, sugdosódtak és nevetgéltek. A helyzetet érdekesen illusztrálja, hogy éppen a szomszédunkban egy úr, egy angol regény olvasásában volt elmerülve. Angol barátom ezen nagyon megbotránkozott és megjegyezte: „Angliában sokkal nagyobb tisztelettel viseltetnek a szemplom iránt.“ Annyi bizonyos, hogy a biborosoknak nem nagy örömük telt volna, ha hallják, hogy a templomban a nép milyen megjegyzésekkel kíséri magukviseletét.

Egy olasz úr, a ki első rendű jogász, nem sok idővel ez előtt ezt a megjegyzést tette előttem: „Mi olaszok nagyon vallástalan nép vagyunk és a katolikus egyház ebben a tekintet-

ben semmi javító hatással nem volt a népre.“ Ennek az állításnak igazságáról az ember meggyőződik, midőn a római egyház fejeinek a magaviseletét ilyen alkalommal látja. Azt tanítják, hogy a megváltójuk „valódi jelenléte“ van az oltáron s mégis a bibornok és érsek urak diskurálnak, nevetgélnek a szent szolgálat ideje alatt. Csakis akkor, csakis abban a pillanatban csendesednek el, a mikor fölmutatják a szent jelvényt. Olaszországban az igazi, a vallásos érzés nagyon csekély, s mihelyt a felsőbb nevelés elterjed a nép között, az egyház menthetetlenül elfogja veszíteni állását, mert a nép már is látja, hogy a vezetők nem veszik komolyan a vallást, csak a politika és az egyház hatalmához való ragaszkodás tartja össze őket.

Jól ismert dolog, hogy Rampolla bibornok a legnagyobb politikus, a kinek hatalmas vonzó ereje van, de arcának vonásai közéről nézve hidegek, kegyetlenek és önzők. Benne szellemisség nagyon kevés van, de annál több akaratereő, merész elszántság, hogy szándékát bármely áron is keresztül vigye. Azt a krisztusi szellemet, a melyet egy ilyen magas állásu egyénnél látni szeretnénk, nála hiába keressük. Sajnos, hogy e biborosok nem veszik észre, a mit mindenki beszél háta mögött, a mit minden olasz tud, mert akkor megmenthetnék egyházukat az elkerülhetlen veszedelemtől. A „fekete párt,“ vagyis a klerikálisok azt hiszik, hogy a kath. egyház teljes biztonságban van, de az egész ország tudja, hogy a vatikánizmus el van veszve.

Kijelentem, hogy én egyetlen szót nem mondok, nem is gondolok a kereszténység ellen, sem azok ellen a nagy, igaz szellemek ellen, a kik Rómában megakarják menteni a kereszténységet, a kikről megelőző levelemben szólottam. Olaszországban a vallást, a vatikáni vezetők nagy többségének erkölcsi magaviselete és a papoknak az egész országban jól ismert, szégyenletes erkölcstelen élete veszélyezteti. Az is igaz, hogy Olaszországban a közönségnek egy nagy része kárhoztatja őket azért, hogy a politikába elegyednek — és igazok van, midőn azt állítják, hogy egy egyháznak magasabb rendű dolga kell hogy legyen, minthogy pártpolitikába elegyedjék. Egy milánói lap erről egy vezércikkben erős nyelven beszél, kifejezván, hogy csak a keresztény szocziálista demokrata párt az, a mely megmentheti a társadalmi forradalomtól az egyházat és az államot is.

Sajnos, hogy az egyház, miután beleelegyedett a mindennapi élet közönséges küzdelmeibe, elveszítette befolyását az emberek szívére, s miután vezéreinek élete nem valami példányszerű,

kevés befolyásra, gyenge szerepre számíthatnak. Ezt csak nagy erkölcsi és szellemi tekintélyek vívhatnák ki.

Egy pár szóban összefoglalva, ide juttatta a mai római egyházat a vatikáni rendszer.

Igy látják ezt azok, a kik tisztán látnak, nem lévén belevegyülve a közönséges küzdelembe. A római egyház elveszítette befolyását, mint szellemi vezér. Nincsenek erkölcsileg tekintélyes egyének az élén, a miből csak az következhetik, hogy a jelenlegi harczból vesztes-fél gyanánt kerül ki.

Szerencse, hogy ez nem jelenti a kereszténység veszedelmét.

Leveletem egy megjegyzéssel végezem be. Az „Ávánti“ és a „Giornale d'Italia“ jelentik, hogy a pápa a püspökökhez egy körlevelet intézett, melyben elítéli a keresztény szocialista egyleteket, melyeket a múlt évben a szocializmus megakadályozására szerveztek. Megjegyezhetem, hogy itt köztudomású dolog, hogy a jezsuiták és más vezetők a szociálizmussal kekeztirznak.

A keresztény demokrata szövetségnek, melyről már szóltam, 7000 fiókja van az országban és a pápai körlevél ezeknek az elnyomását rendeli. Így hát az üldözés kora még nem mult el és a római egyház assa saját sirját.

Hive
Paolo.

A kolozsvári unitárius papnevelő intézet önképző-körének története a XIX. százban.

Pályamű. Irta Barabás István.

(Vége.)

V.

1880—1890.

A mi már most a 80-as évek történetét illeti, habár a tagok fokozatos apadásával a munkásság szűkebb határok közé szorul is — csak elismeréssel szólhatunk. S mert kevesen voltak aránylag a tagok az előbbi évekéihez képest, a buzgóság, melylyel egyetünk felvirágoztatásán fáradoztak, annál dicsérendőbb. Mindjárt 1881-ben önképző-körünk új védnököt kap Boros György theol. tanár személyében, kinek szakszerű vezetése alatt már 20 év óta nagy átalakuláson ment át.

Nemes és díjas versenyszavlatok jutalmazásával, szakszerű felolvasások tartásával s pályamunkák kitűzésével egész új irányt

ad önképző-körünk fejlődésének. S éppen ezen buzdító szavaknak köszöni egyletünk ma már tekintélyes összegre nőtt úgynevezett »Pályadíj alap«-jának születését is. Erről külön kell szólanom

»Az 1887-88 ik évi theológusok által tett pálya-alap.«

Az egyleti tagok számának apadásával belátták elődeink, hogy pályamunkák jutalmazását az egylet a maga pénztárából nem fedezheti. Sokáig töpregenek, hogy miképpen lehetne egy alapot összehozni, melynek jövedelméből a jelesebb dolgozatok megjutalmaztatnának. A kérdést végre úgy oldják meg, hogy Gvidó Béla papnövendék, ma küküllő-köri esperes és dicső-szent-mártoni lelkész indítványára 1886. márczius 16-án a gyűlés elhatározza, hogy közös adokozás útján teremtsenek egy alapot.

Az alap összehozása csak 1887—88-ban történik. A gyűlés egy 4-es bizottságot küld ki Lőrinczi István elnöklete alatt Gyöngyösi Lajos, Fekete Domokos és Nagy Sándor egyl. tagok személyében, kiknek az alapszabályaikról tett javaslatát a közgyűlés 1887—88-ik évi november 7-én tartott ülésében elfogadja a következő szövegezéssel:

„1. Önkéntes adakozásra szállittatnak a papnövendékek és papjelöltek.

2. Fgyesületünk is mellékes jövedelméből havonként járuljon az alap gyarapításához

Megjegyzendő, hogy az 1. pont alatt jelzetre legcélszerűbb a havonkénti gyűjtés.

3. A begyűlt összeg takarékpénztárba helyezendő el kamatozás végett. Kumatjai a tőkéhez csatolandók, míg az alap 300 frtra növekedett. Az ezután következő évi kamatjának $\frac{5}{6}$ -da mindig pályázatra tüzendő ki, $\frac{1}{6}$ -da pedig minden évben csatoltassék a tőkéhez.

4. A pályázatok csak a theologiai és philosophiai tanulmányok köréből tüzhetők ki. A kitűzés ideje szeptember.

5. Pályatétek meghatározásánál a főiskolai könyvtár kiadatlan vagy kevéssé ismert forrásai kidolgoztatása különösen szem előtt tartandó, hogy a növendékek önálló tudományos kutatás és feldolgozáshoz szoktattassanak.“

Az első gyűjtés eredménye 36 frt 94 kr. volt. Azóta a tagok önkéntes adományából az alap már 791 kor. 72 f.-re szaporodott. Az alapszabályok értelmében az első díj 1898—99. isk. évben tüzetett ki »Jézus tanításai példázatokban« című biblia tanulmányra 10 frt.-ban s éppen e sorok írója volt a szerencsés, a ki abban legelőször részesült.

Az első megjutalmazott dolgozatnál a bírálat az alapnak főbb vonásokban feltüntetett ismertetésével, teljes szövegében közölte-tett az 1889—90. évi »Értesítő«-ben.

Fogadják nemesen gondolkozó elődeink gondos előrelátásukért e helyen az egylet hálás köszönetét! Nemesebb célra nem tehették volna össze megtakarított filléereiket.

Ezen időszak különben a csendes munkásság korszaka. A

tagok, mint eddig úgy most is részt vesznek a gymnasiumi ifjuság gyűlésein, s azokat vezetik, irányítják.

Akönyvtárt évről-évre gyarapítják s 1887-ben már 700 drb. könyv van az egylet birtokában. Az ifjuság által rendezett mindennemű ünnepélyben részint mint könyörgők, részint mint szavalók és szónokok közreműködnek. Az »Egyházi Lap«-ban több tartalmaz egyházi dolgozat, bibliai tanulmányok, költemények, egyházi szemlék, papok és papnövendékek külső és belső életére vonatkozó kérdések fejtegetése s számos angol és német nyelvből fordított imák és kisebb értekezések őrzik a tagoknak ez évtized alatt kifejtett munkásságának emlékét.

VI.

1890—1900.

A 90-es évek legsúlyosabb napjai egyleti életünknek. A tagok száma ijesztőleg megapad s e miatt még a folyó kiadások sem fedezhetők a tagsági díjakból s így az egylet sokszor kénytelen tőkájéhez nyulni. Ide járul a theologusok és gymnasiumi ifjuság között már régóta lappangó egyenetlenkedés, melynek eredménye később a két önképző-kör teljes elválása. A külső támadások és sorvasztó szegénység ellenére az egylet mégis szép munkásságot fejt ki. Könyveket ugyan nem vásárolhatnak, mert az évi csekély bevételeket a szavalatok és pályamunkák jutalmazása nagyrészenben fölemészti, de azért a könyvtár mégis minden évben szaporodik pár jóltevőnk adományából. Azon határozattal, hogy az évi munka-anyagot osztályozzák, új irányt adnak az egylet munkásságának. 1894—95-ik évben ugyanis az az intézkedés tétetik, hogy a tevékenység ébresztése és a feldolgozandó anyagnak könnyebb áttekinthetése céljából »felváltva legyen ezután szavlati, vitatkozó és felolvasó ülés.«*

Ez az új munkabeosztás egyfelől bizonyos rendszert hozott be, melynek alapján egyöntetűen több irányban képezhették magukat. másfelől meg a tagok munkakedvét is fokozta és a tárgyak változtatásával az érdeklődést felkeltette. Az ifjuság közti surlódás és azt követő szakadás az egyletet a teljesen önálló munkásság terére viszi.

Mint ilyen rendez az önképző-kör Dávid Ferencz halálának évfordulóján egy igen szép ünnepélyt 1894. nov. 14-én. Az »Egyházi Lap« alkalmi száma, melybe a tagok irtak emléksorokat; s Boros György védnöknek Dávid Ferenc: »Egy és ő magától való

* Jegyzk. 1894. 1. p.

felséges Isten» című munkájáról tartott felolvasása és Murányi F. Sándornak: »Dávid Ferencz emléke« című ódája voltak tárgyai az ünnepélynek.

Ebben az évben teszi Murányi Farkas Sándor 1000 frt.-os alapítványát, a mi ha nem is szorosán az önképző-kört érdekli, de az a körülmény, hogy a nemes szívű adományozó alapítványát éppen az önképző-körben felmutatott munkásság megjutalmazására adja, méltóvá teszi arra, hogy a nagybecsű alapítvány egyletünk történelmében is megemlítették.

Az alapítvány címe: »Murányi Farkas Sándor és neje Bányai Ágnes alapítványa egy lelkészi szigorlatot tett s már lelkésszé ki-nevezett szegény unitárius ifju részére «

Az alapítvánnyal a nemeslelkű alapító, míg egyrésztől örök hála kötelezte az intézet hallgatóit, addig másrésztől fényes elégtételt szolgáltatott törekvéseinknek. Az alapítvány 1894. decz. 6-án kelt.

Nekünk kétszeresen becses a szeretetnek eme szép megnyilatkozása, mely szegény egyletünket és intézetünket egy szegény embertől, világi részről érte. Egy küzdelmes élet verejtékének gyümölcsét adta nekünk hajlott korában. Szép áldozat, melynek *önmagában* van értéke.

A valláshoz mélyen ragaszkodó, az iskola iránti hálás megemlékezésnek gyümölcse ez.

De hadd beszéljen ő maga azokban a szép sorokban, melyekkel alapító levelét megnyitja:

„Megemlékezvén arról, hogy egykor, mint szegény szülők elhagyott gyermeke, mennyi küzdelem, nyomor és nélkülözés között tanultam annyit is a mennyit tanultam és hogy ezen kevés tanulásaimnak is alapját nekem örökké kedves emlékü koloszvári Unitárius Kollegiumunkban nyertem, ezen most említett főiskolánkban alapítványt teszek egy olyan vagyontalan, szegény unitárius ifju részére, a ki a lelkészi pályára készülvén, a lelkészi szigorlatot nemcsak letette, de a kinevezési okirattal kezében, készül ecclesiájába pályáját s az éle-tet megkezdeni.

Hogy tehát egy ilyen, az életbe minden anyagi segedelem nélkül kilépő ifju lelkésznek a kezdet nehézségeit legalább némileg megkönnyítsen, 1000 frtot, irván Egy ezer forintnyi alapítványt teszek, hogy annak évi kamatjából, szent hivatásához első szükségletét; palástját, Bibliáját és Imakönyvét beszerezhesse.

Kéves, igaz, mert nem busás jövedelmeim feleslegéből, hanem tisztviselői csekély fizetésem s másnemű munkásságomnak egy negyed század alatt megtakarított s öregségemre félretett filléreiből gyűlt össze, s így mindene az áldozónak, de egyházam, vallásom iránti végtelen szeretetemből kedvesen, örömmel hozom meg áldozatom, abban a reményben, azzal az erős unitárius hittel, hogy tán lesznek magasabb állásu, tehetősebb hitrokonaim között, a kik a töb-ből többet áldozván, példamat követni fogják.“

Az alapítvány kamatai, az alapító kívánsága szerint, 1896

óta minden évben kiadatnak az önképző-kör szorgalmasabb és tanulmányaikat bevégzett tagjainak.

A nemes szívű, ideális lelkű adományozót egyeletünk 1898—99. év február 21-én tartott ülésében örökös tiszteletbeli tagjának választja, miről egy levélben értesíti. A levél éppen, mint válaszában mondja, születése napján érkezett hozzá. A hálás szeretet e megnyilatkozására egy gyönyörű levélben válaszol és a többek közt azt mondja:

»Az a tudat, hogy abban a főiskolában, a hol én egykor (1854—56) annyi nyomorral küzdöttem, van *egy ifjusági kör*, mely emlékemet késő időkben is kegyelettel fogja megőrizni, és annak az elgondolása, hogy minden évben lesz egy szegény ifju, ki szent hivatását az én csekély áldozatom filléreivel kezdi meg, ajkán egy »Isten áldja meg«-gel adózva emlékemnek, bizony mondom meg-aranyozza hanyatló életem napjának végsugarait s hihetővé teszi előttem a halhatatlanságot, mert a *jó cselekedet* élni fog örökké.«**

Éljen is emléke örökké!

Neve ott van Kriza János, Ferencz József, Simén Domokos, Boros Györgyéi mellett, kiket mint egyeletünk jóltevőit, örökös tiszteletbeli tagokká avatott a hálás szeretet.

A millennaris évben egyeletünk is megüli hazánk fennállásának ünnepét, nyilvános ünnepélyben gazdag, tartalmas programmal. Ugyanazon isk. év október 11-én szintén szép nyilvános ünnepélyvel emlékszik meg a nagy amerikai apostolról, Channingről.

1897—98. évben szintén egy nyilvános gyűlésben üli meg Enyedi György hirneves unitárius theologus és püspök halálának 300. évfordulóját.

A XIX. százak utolsó évéhez érkeztünk. Számban ugyan kevesen, de soha nem lankadó erővel dolgoznak a tagok az egylet felvirágoztatásán. Ez az év, mint a többi, a munkásság éve volt. Ez évi történetéből egyeletünk kiemelkedő mozzanat a Dávid Ferencz halála 320. évfordulójának megünneplése egy szépen sikerült diszgyűlésben nagyszámu közönség jelenlétében és a meadvillei (észak Amerika) Unitár. theol. intézettel való érintkezése.

1900 tavaszán ugyanis egyeletünk védnöke az E. K. Tanács megbízásából az »Amerikai Nemzetközi Unitárius Conferentiára« Amerikába ment. Ebből az alkalomból önképzőkörünk egy levélben üdvözölve az említett intézet hallgatóit, arczképcsoportját küldi a távoli hitrokonokhoz. Védnökünk a meadvillei intézet ifjúságának arczképét és írásbeli üdvözetét hozta, mely a baráti és testvéri szeretetet szép megnyilatkozása.

A levél így hangzik :

»Az unitárius theologiai iskola tanuló testületének

Kolozsvár, Magyarország.

„A meadvielli Unitárius Theologiai Iskola tagjai kézhez vették az önök szives üdvözlését, melyben a reménység, buzdítás és lelkesítés szavai foglaltaknak, a baráti és atyafiságos rokonszenv megnyilatkozása mellett. Köszönjük Önöknek mindnyájan a jóakarát szívélyes kifejezéseit és viszonzásul kívánjuk nyilvánítani tiszteletünket és becsülésünket. Nagyra becsüljük megemlékezésüket és legszivesebb köszönetet mondunk érte.

A mi hangunk egyesül az Önökével közös hitünk dicséretei éneklésében. Együtt örvendezünk Önökkel közös örökségünkön, azon, a mely felül áll minden másón és vezetője a világ mivelődésének. Önökkel együtt mi is hangsúlyozzuk hitünk következményeihez való hűségünket, s arra kérjük istenünket, hogy lehessünk alkalmas és méltó szolgálók az ő isteni akarata teljesítésében. Az idő szelleme unitárius. Ez a szellem a miénk, a legmagasabb és legjobb értelemben.

A barátság jobb kezét nyújtjuk Önök felé. Fogadják el azt a testvéri szeretetet, mely sziveinket eltölti. Őszintén és rokonszenvvel kívánjuk, hogy mindenben, valamit kezdenek, legyen sikerük. Kívánjuk, hogy minden kísérletük, a mely egy felsőbb szellemi világra irányul, legyen megkoszorúva Isten szeretetével és áldásával. Az ő életadó szelleme legyen forrása erejöknek. Az ő szent jelenléte hassa át azt a szolgálatot, melyre Önök elhívtak és vezesse Önöket mind nagyobb és nagyobb szolgálatra az ő országában.

Mi az Önök tisztelt és becsült dekánjában, Boros professzorban barátunkra és testvérünkre találtunk és gratulálunk Önöknek, hogy Istennek ily derék és hű szolgája irányítja és inspirálja Önöket theologiai tanulmányaikban. A szellemi rokonságban egyesülünk Önökkel Istenünk, a mi Atyánk tiszteletére.“

Testvéri üdvözléssel

20 aláírás.

Jól esett hallanunk a szeretet eme szavait s abból erőt és bátorságot merítettünk törekvéseinkhez. A befejező évben egyeletünk új életre kelt. A tagok számának nöttével, nött a munkakedv és tevékenység. Könyvtárunkat, mely ma 2000 munkából áll, rendeztük. A pályanyertes munkák szerzői névsorának, a dolgozat címének és a jutalom összegének feltüntetésével könyvet nyitottunk. A rendes munkaprogrammba felvétellett a bibliai felolvasások tartása is. S ebben az évben szellemiekben és anyagiakban megerősödött egyeletünk — miután az ifjusági önképzőkörtől 1896-ban teljesen elvált — nyilvánosan, önmaga tartotta évről ünnepélyét. Most már kész a munka, mit elődeink 1848-ban megkezdettek.

Legyen abban élete mindig méltó a multhoz. Órizza meg azt a szellemet, mely 1848-ban neki életet adott és sorsa biztósítva van.

Az a kicsiny mag, a melyet ezelőtt 53 évvel vetettek el, szép fává nött. Biztosan kiállja már az idő viszontagságait.

Múltunk kezés jövőnkért. Mit végeztünk, hogyan sáfárkodtunk a reánk bizottakkal, mutatják ezek a sorok. S habár nagy küzdelmek árán, sok nélkülözés között élt egyesületünk, önérettel tekinthet vissza 53 éves multjára, mert abból a 9 Rfrtból, mit elődeink összetevének, ma az új száz hajnalán 1506 k es 26 fill, tőkepenzt, 2000 kötetből álló szakkönyvtárt és egy becses irodalmi gyűjteményt ad át az utódoknak.

Egyesületünknek nagyrabecsült védnöke, ki már 20 év óta ka-lauzolja azt az önképzés utján s ki a távol nyugatról hitrokonaink biztató szavaival öntött új életet belénk, egy köszönő szót a sok fáradságért!

Szeretetének melegét mindig éreztük, jóindulatát tapasztal-tuk egyesületünkben és künn: fogadja rokonszenvéért halás szere-tettel párosult őszinte ragaszkodásunk kifejezését. Hála a jóindu-latért; köszönet érdekünkben kifejtett önzetlen fáradozásáért s viszont szeretet a szeretetért!

S még csak egyet!

Miután, különösen a jelen isk. évben, sokszor hallottunk ön-képző-körünknek az ifj. körtől teljesen szétválásáért, rosszalást illetékes és nem illetékes helyekről, az igazság érdekében legyen szabad kijelentenünk, hogy miután az elválást nem mi kezdtük, sőt annak határozottan ellene is voltunk, de el nem kerülhattük, egyesületünk érdekében úgy találtuk helyesnek, ha egészen saját mesgyénkre térve, folytatjuk útunkat

Most pedig béke e megszentelt falakkal. Az új év már új templomban találja kicsiny egyesületünket, melynek fényéből talán reánk is esik egy sugár.

Ugy legyen!

A budapesti Dávid Ferencz Egyesület 4-ik felolvasó ülése.

Január 26-án délelőtt 11 órakor tartotta meg a budapesti Dávid F. Egyesület 4-ik felolvasó ülését. Az ünnepély „Miatyánk“ czimü karénekkal kezdődött, mely *Késmárky* főv. zenetanár vezetése mellett kitünően sikerült és nagy hatással volt a hivekre. Utána *Józan M.* lelkész megható imája következett, majd *Meissner* szép orgona ábrándjának elhangzása után *Bodnár Zsigmond* egyet. m. tanár tartott szabad előadást a „Vallások fejlődése“ czimen.

A rokonszenves megjelenésü tudós, keresetlen, természetes modorával már előadása kezdetén lekötötte a figyelmet s az érdeklődés nőttön nőtt a közönség körében. Ismertette röviden

a vallásokat — az ősember félelmetes, bosszuálló Istenétől kezdve egészen Jézusnak „szerető atyjá“-ig — a mi Istenünkig. Attért a reformatióra; ismertette Luther, Calvin, Servet és Dávid Ferencz fellépését. De előadásában kimutatta, hogy az emberiség e tökéletesedést nem *konzekvensen előre haladó* egyenes uton érte el, hanem *hullámvásások* által: az idealizmus korszakának folytonos változása köveztében, mely az emberek vallására is nagy befolyással volt. Végre összehasonlította az unitárius egyházat ama mesebeli „harmadik“, „legifjabb“ gyermekkel, ki nem a „láda kincset“, hanem lelkének üdvösségét kérte hiv szolgáltatának jutalmául gazdájától!

A nagy tetszéssel fogadott szabad' előadás után *Buzogány Anna* kisasszony Tompának „Harangszó“ című gyönyörű költeményét szavalta csengő hangon, megható egyszerűséggel és mély érzéssel.

A sikerült ünnepélyt *Késmárky* zenetanár fiatal leányokból álló énekkara fejezte be, a „Dicsőítés“ című karéneket szabatosan és érzéssel adva elő.

Egy budapesti.

Az éneklés, mint istentiszteletünk fő alkotó része.

Istentiszteletünk egyik kiegészítő része, mondhatnám fő alkotó eleme az éneklés. Az éneknek a kedélyre, lélekre, akaratra szelidítő, kibékítő, bátorító, vidámitó hatását már régesrégén fölismerték s legfontosabb nevelési eszközök egyikének tekintették.

Mi az, a mi a lelket Istenhez emeli, mi örömünknek, bánatunknak, lelkesedésünknek kifejezést adhat? Bizonyára a lélekből fakadó tiszta, szabatos, szép éneklés. Az éneklésnek az istentisztelet zenei részének kell, hogy a szónokot lelkesedésre keltse s a hívőkkel a külvilág zaját eltelejtetve, Isten igaz imádására serkentse. Olyannak kell tehát lenni templomi éneklésünknek, mint a jó esőnek, mely a földmivesnek munkáját megkönnyíti, annak sikerét biztosítja.

Legyen szabad tehát rövid pár év alatt szerzett tapasztalatomat elmondani.

Éneklés és szép éneklés között igen nagy a különbség. — Sajnálattal kell észlelnem, hogy templomi éneklésünk igen sok helyen még mindig nem felel meg magasztos rendeltetésének s hogy a legtöbb helyen a gyülekezet nagy része épen nem is énekel. Pedig a legtöbb ember szeret is, tud is énekelni. Mert

a családi körben, multságokon, társaságokban mindenütt szoktak énekelni. Miért nem énekelnek tehát épen a templomban? Azért, mert sok éneklés a helyett, hogy fölelevenítene, buzditólag hatna ránk, lehangol, roszt érzéssel tölt el, mert inkább kellemetlen kurjongatás az, mely megöli a buzgóságot.

S pedig épen ezért kellene énekeljünk férfiak és nők egyaránt, mert azoknak példája, kik e téren jártasabbak, magával vinné a többieket is.

Mit kell tehát tegyünk, mire kell ügyelnünk, hogy templomi éneklésünk hivatásának inkább megfeleljen?

1. Igen sok függ e tekintetben az ének dallamától. Hány hely van, hol a dallamnak vagy a beosztását, vagy a szótagjait ferdítik el. Némelyek, míg a kezdő hangot, például á-hangot kiénekelnék, az előtte álló hét hangot veszik segítségül, vagyis csusztatnak; máskor az egyes szótagokat oly helyen szakítják meg, hol nem kellene, mi által a dallam szövegét törik össze. Legnagyobb hiba pedig éneklésünknel — mi a dallamot leginkább elferdíti — a kanyargatás. Mihelyt a dallamhoz nem tartozó fél, vagy egész hangokat énekelünk, vagy épen valami nyöszörgésszerű hehentéssel toldjuk meg, összetörjük énekünk dallamát annyira, hogy nagyrészt rá sem lehet ismerni annak valódiságára.

2. Nem lényegtelen, sőt nagyon is lényeges dolog az éneklésnél a beosztás, vagy ütem (tactus) helyes beosztása is. Sok éneket épen ott énekelünk hosszan, hol rövidesen kellene énekeljük; legtöbb esetben pedig nagyon elnyújtjuk, miáltal a dallam hatását, varázserejét veszíti.

A szövegnek a dallammal mindig párhuzamban kell állania, t. i. az éneklés által ki kell fejezzük azt az érzést, melyet a vers írója akart kifejezni. Ezt nevezzük színezésnek. Nem abban áll a szépéneklés, hogy ki tud erősebb hangot adni, hanem, hogy ki tudja azt színezni; mert pl. egy ilyen szövegű dallamot; „Csendes éj leheld reám a békének álmait“, nem szabad erős hangon énekelnünk, mert ez által a szöveg hatása van tönkre téve.

Többször esünk azon hibába is, hogy a magánhangzókat elváltoztatjuk. Pl. az *i*-t *e*-re, vagy *é*-re, az *u* t *ó*-ra, az *a*-t *á*-ra, így lesz aztán *Ur* helyett *our*, *imád* helyett *emád*, mi által Istennek nem dicsőítése, hanem szentségtelenítése van kifejezve.

Ezek azon tapasztalataim, melyeket pár év alatt szereztem. A kántorokra, énekvezérekre nehezedik itt a feladat. Egy kis lelkiismeretes utánjárás, következetesség! Erős a hitem, hogy ez által mindezekről a hibákról leszoktathatjuk népünket.

Minden egyes alkalommal szépen figyelmeztetni a hibára, példával győzni meg őket a szép éneklésről s a mi fő, mit másnak hibául tudunk fel, azt különösen magunknak ne engedjük meg.

Bármilyen járatlan legyen is valamely nép a szépéneklés terén, mégis joggal moddhatom, hogy a szép iránt mindenkinek adott a Teremtő érzéket. Ezért jó, a hol csak lehet, községi dalkart szervezni. Csak a kezdet nehéz. Kitartás. türelem! A többi könnyebben megy.

Katona Márton,
áll. isk. tanító.

Szent István király Hiszekegy Istene.

Husztai András ó és új Dácia azaz Erdélynek régi és mostani állapotjáról való Historiája 110 lapján ez van följegyezve:

„A mi Szent István király vallását és keresztényi hitét illeti, röviden de igen fontosán megvagyom irattatva azokban a levelekben, avagy taúított könyvekben, mellyeket Imreh herczeg a tulajdon maga fia számára irattatott és a Magyarországi törvényben még ma is kivagyon nyomtatva ilyen ígéekkel:

1. Hiszek az Attya Istenben, minden állatoknak Teremtőjében.

2. Hiszek az Attya Istennek egyszülött fiában, mi Urunk Jézus Krisztusban, a ki *(a mint Gábríel Angyal mondotta)* Szűz Máriától született és az egész világ büneiért a Keresztfán szenvedett.

3. Hiszek a Szent Lélekben a *ki a Proféták és Apostolok által szólott.*

4. Hiszek *egy tökéletes megoszolhatatlan szent, tiszta természetű Istent.*

5. Hiszem, hogy ezen hit nélkül az Isten Országának senki is örököse nem lehet.

6. Hiszem, hogy a *ki ezt a Hitet szent életnek és jó tselekedetnek gyümöltseivel fogamatossá és elevenné nem teszi, az az örök életnek ez az idvesség koronájának részesse nem lehet, mert a Hit jó tselekedetek nélkül meg-hólt állat.*“

7. Levelének második részében azt írja: „*hogy midőn az Idvezítő Szent Máténál a XVI. részben azt mondotta hogy Te vagy Péter és ezen a Kősziklán építem fel az én Anyaszentegyházamat; tehát a kősziklán magát értette az Idvezítő, a házon pedig nem valami kő vagy fa házat, hanem maga vérével keresett népet, választott Nemzetséget, Istentől, hit által Meg-taúította-*

tott, a keresztség által meg megmosogattatott és a Szent Lélek által megkenettetett *Ekklesiát érti és valja.*“

Olvasd meg kérlek a Szent István első keresztény Magyar Király irását a Magyar Országgi Törvény könyvben és kárát nem vallod.

Husztli András után közli;

Szabéd, 1901 okt. 23 án.

. Uniiárus

Jótekonyság és buzgóság.

A homoród-abásfalvi unisárius egyházközségben az 1901-ik évben a következő kegyes adományok folytak be: Gergely Mózes id. és társai 100 koronát ajándékoztak orgona alapra, mint „Malmos társaság.“ Ezen alaphoz évenként Kiss Mózes tanító 2 koronával járul, id. Gergely Mózes pedig külön 2 koronát adott. — *Dombi Rebeka* vallásos buzgóságból ajándékoz a templom részére egy diszes bársony szószéktakarót 60 kor., papi szék takaró 30 kor., egy diszes urasztal takarót 30 kor. értékben. — *A polgári község* vegyes szükségletre 20 koronát ajándékozott. Fogadják a kegyes adakozók az egyházközség hálás köszönetét.

Homoród-Abásfalván, 1901. november hó 12-én.

Megbizásból

Kiss Mózes egyházi jegyző.

Unitarizmus külföldön.

— *The Unitarian World* „Az unitárius világ“ czimet vett föl egy csinos kis havi lap. Angliában adják ki. Az egész világ unitáriusainak szól Kis terjedelmű, de élénk és gondos lap. Magyarországra vonatkozóan írja: az angol unitárius kirándulók mély benyomást tettek a hű és odaadó unitáriusokra abban az érdekes országban. Azok, a kik a Miss Tagart társaságában részt vettek, bizonytal sokáig nem fogják elfeledni ott szerzett tapasztalataikat Az új kollegium megnyitása nagy esemény volt a magyar unitarizmus történelmében, s mi gratulálunk az elért sikerért Ferencz püspöknek és mindazoknak, a kik vele együtt részesek abban a nagy vállalatban.

— *Dániából* a legkedvezőbb hírek érkeznek. Harboore-ban Jensen tanár egy új liberalis templomot nyitott meg Kopenhágában Birkedal lelkész nagy közönség előtt tartott előadásokat. Az unitárius gyülekezet közelebről 50 új taggal szaporodott.

— *Austriában* az igazságot keresőknek egy tekintélyos társasága kifejezte Fretwell János előtt hő óhaját a felett hogy az unitarizmusról szeretnének több tájékozást nyerni. Fretwell egy felolvasást tartott német nyelven, melynek végeztével többben kifejezték, hogy az angol unitárius irodalmat szeretnék tanulmányozni Austriában elérkezett az ideje nem annyira az unitárius egyház megalapításának, mint az unitárius eszmék terjedésének.

Irodalom.

— *A keresztre feszített Jézus hét szózata.* Egyházi beszédek. Irta Révész János nagybányai ev. lelkész, Nagy-Bánya, 1901. Ára 1 kor. Szerző egy böjti prédikáció-ciklust bocsátott közre, melynek tárgyát Jézusnak a keresztfán mondott szavai képezik. Megható igék azok, a melyek Jézust — a szerző dogmai álláspontja szerint — „az emberiségért hozott nagy véráldozata“ közben állítják előnkbe s a melyek megkapóvá teszik az ő életének utolsó jelenetét. A beszédek a földművelő néphez mért eszmekörben és előadásban vannak megírva. Találó hasonlatok, sikerült következtetések teszik e kis gyűjteményt értékessé, a mely előnyökhöz, ha még hozzájárulna a szónoki emelkedettség is, az egyházi irodalomra nézve nyereségnek tekinthetnők.

— *Benkő József* Hunyadmegyéről. Szerző „Transylvania Specialis“ oz. kiadatlan latin művéből fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Koncz József tanár. Igen becses tartalmu könyv.

— *A kolozsvári Papnevelő intézet Önképzőkörének története* a XIX. százban. Irta Barabás István tordátfalvi lelkész, kiadja az önképzőkör. Ára 60 fillér. A begyűlő pénz és adományok a pályadíj alaphoz csatoltatnak. Az ifjuság szellemi mivelődése iránt érdeklődőknek melegen ajánljuk a csinos füzetet.

— *Theologiai ismeretek tára.* Szerkesztette Zoványi Jenő theol. tanár Sárospatakon. Évek multak el, mire végéhez jutott ez a Tár, a melyre nagy szükség volt. Gratulálunk a kitartó munkáért és az áldozatért is, mert bizonyos, hogy nemcsak az írók, hanem a szerkesztő is a maga pénzével dolgozott. Ez a magyarországi theologiai irodalom sorsa. Nem vizsgáljuk

hiányait, mert hogy van már ilyen könyvünk is, akkora öröm, hogy feledteti a melléktekinteteket. Az egész mű 18 korona.

— *Néhai Szász Domokos* ev. ref. püspök beszédeit kiadta testvére Szász Károly püspök. A tartalmas szép mű két kötetben fog megjelenni. Az első 20 beszédet tartalmaz. Sok gondolat és erős kibliai hangulat vonul végig a beszéteken, melyeket előre is ajánlunk figyelembe.

Előfizetési felhívás. »*Konfirmációi emlék*«cizmen 4 - 5 ívre terjedő emlékkönyvet szándéksom kiadni. E művecske — melyet egyházunk néhány vezérémbere szives volt felülvizsgálni — az előszón és családkönyvi lapon kívül tartalmaz 20 imát különböző alkalmakra, a tizenegy cikk pedig ugyanannyi lap egyháztörténelmünkől, hitelveink, szertartásaink és ünnepeink ismertetése után püspökeink és főgondnokaink diszes névsora jön, melyet zárszó rekeszt be. Az egyháztörténelmi részt kiegészítik az önálló tiszta képek, többek között: Dávid Ferencz, Dévavára, Kerek kő, kolozsvári régi és új főiskola, tordai, sz-kereszturi gymnasiumok, budapesti templom, Berde, Brassai, Ferencz József, id. V. Daniel Gábor, Br. P. Horváth Kálmán stb. képei. A mű, mint cizme is mutatja, emlék a konfirmáltak részére s mint ilyen, úgy belső tartalmára, mint külső kiállítására nézve, ajándékol adható s bármelyik család asztalán helyet foglalhat; de célja az, hogy: a hitet erősítse, az erkölcsöt ápolja, az erényt terjessze. — Bizalommal fordulok azért a mi unitárius szent vallásunk minden hívéhez, az egyházközségekhez, lelkész és tanítótársaimhoz, barátaimhoz, az egyházak kebléi tanácsaihoz, úgy a szülőkhöz, hogy a „Konfirmációi Emlék“-et megrendelni sziveskedjenek. — A mű f. évi márczius hó elején jelenik meg, tehát a virágvasárnap konfirmáció alkalmával már kiosztható lesz. A csinosan kiállított füzött példány ára: 60 fillér, a diszkötésűé: 1 kor. 20 fillér; az előfizetési pénzek február hó végéig *Betegh Pál* jóhírű könyvnyomdájához, mint főbizományosomhoz (Székely-Udvarhely, Kossuth-utca) küldendők.

Homoród-Karácsonfalván, 1902. január hó 15-én.

Szives üdvözlettel:

Demeter Dénes,
unitárius lelkész.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **A kolozsvári unitárius kollégium konviktusi alapjára** újabban küldött összegek. Dr. Veress Lajos városi és isk. orvos lelkész felszólítására, a vele 1871-ben érettségit tett osztálytársak közül nyolczan, 290 koronát küldöttek a fent említett alapra. Az adakozás ha lassan is, foly.

Kádár József p. tanár	50 kor.
Keresztey Lajos keresk. isk. tanár	20 „
Nagy Balázs bankhivatalnok	30 „
Phleps Ferencz táblai bíró	50 „
Albert Iván kir. mérnök	50 „
Zsigmond Ferencz áll. főnök	20 „
Botár János távirda hiv.	40 „
Létai Gábor erdész hiv.	30 „

továbbá adakoztak:

Fazakas Lajos lelkész	10 „
Végh Mihály lelkész	20 „
Kilyéni Endre tanár	10 „

Kolozsvárt, 1902. febr. 15.

Nagy Gyula pénztárnok.

— **Felavató ünnepély.** Szép ünnepély folyt le Dicső-Szent-Mártonban február hó 9-én délután 4 órakor. Ez ünnepélyen avatták fel a közadakozásból az olvasó teremnek szerzett harmoniumot. Először templomozást tartott Gvidó Béla esperes, azután a gyülesteremben Gvidó esperes mondott megnyitó beszédet, melyben felmutatja hogyan lehet kicsinyből nagyot teremteni odaadással, vallásossággal és lelkesedéssel és buzdítja a hiveket további áldozatkészségre. Azután 2 fiu Durugy János és Miklósi István és egy leány szavaltak nagyon szépen, közbe Szabó Albert szőkefalvi lelkész tartott igen tanulmányos felolvasást. Az énekkar Kiss Sándor énekvezér vezetése alatt közbe-közbe szép énekekkel fűszerezte az ünnepélyt. Az ünnepély végeztével Szabó Márton egyháztag lépett ki a hivek közül és egyszerűen, de szépen mondott köszönetet Gvidó Béla esperesnek buzgóságáért. Ezt esperes megköszönte és további támogatást kérve az ünnefély nagy lelkesültséggel véget ért.

— **Köszönetnyilvánítás** Egyházamnak az 1902 ik évben tartott első keblbi tanácsi gyűlése emlékezetes marad az idők végtelenéig, mert ez, a mostani korban ritkán előforduló magasztos ténynyel lett emlékezetessé téve. Ugyanis nyárad szent-lászlói birtokos Zsigmond Titus úr ev. ref. vallású, egyházamnak „Templom-alap” javára kétszáz korona alapítványt tett, ezelőtt 23 évvel elhalt édes atyja, szintén ev. ref. vallású Zsigmond Károly úr emlékezetére. Ezen ténye fenkölt gondolkozását és nemes szívérzelmét bizonyítja. Egyházam nevében hálás köszönetemet nyilvánítom Zsigmond Titus úrnak s azon imaszerű óhajtásomat bocsátom az ég Urához: sok ily gondolkozású és ér. elmű gyermekekkel áldja meg Isten a szülőket kik még akkor is háládatosak kívánnak lenni, midőn azoknak földi tetemei már rég porladoznak a sötét sirhantok alatt! Nagy János ny.-szent-lászlói unitárius lelkész.

— **A székely-kereszturi gymnasium estélye** ugy erkölcsi, mint anyagi tekintetben fényesen sikerült. A rendezőség mindent megtett, hogy a közönség tetszését és várakozását kielégíthesse. A tánczterem a lehető legszebben volt földszítve. A táncztermet bensin-lámpák világították pazar fényt árasztva szerteszét. A folyósókon felfelé egészen a tánczteremig szőnyeg volt terítve, mi a bál fényét szintén emelte. A közönség már este 7 órakor nagy számban kezdett gyülekezni. Jelen voltak a kereszturi tár-

sadalomnak vezető intelligens elemei, s a vidékről is többen, bár a vidéken uralkodó járványos betegség sokakat visszatartott. A védnökök megérkeztét a Rákóczi induló hangjai jelezték. A közönség folytonos jövése miatt a program csak 9 órakor vette kezdetét. Először a zenekar játszott, igen szép indulóval nyitva meg az estélyt. Azután Dr. Szolga Ferenc tanár tartotta meg felolvasását. Tekintettel arra, hogy az estély tanulmányi kirándulás költségeinek fedezésére rendeztetett, a felolvasó mindjárt a bevezető részben ismertette az embernek a természethez való viszonyát, fejtegette az iskolai kirándulásoknak nevelői hatását. A felolvasó azután a közönséget is kivezette a természetbe, s megmagyarázta Székely-Keresztur város talajviszonyainak képződését, s föltárta azokat az előnyöket, melyet a helyi közönségnek boldogulása, egészsége, kényelme és jóléte szempontjából annak a darabka földnek pontos és céltudatos ismerete nyújt, melytől sokkal gyakrabban függ boldogságunk vagy boldogtalanságunk, sem mint hinnők. A felolvasó végül foglalkozott geológiai alapon a városnak egészségügyi kérdéseivel is kapcsolatban a most uralkopó járványos betegséggel, s arra az eredményre jutott, hogy Keresztur talajvízei az egészségre nem a legkedvezőbbek. A felolvasást zajos taps jutalmazta. Sándor Ilona kisasszony énekelt azután zenekisérttel szép népdalokat. Énekét a közönség zajos tapsal jutalmazta. Azután Vári Domokos IV. oszt. tan. szavalta el tűzzel és érzéssel Pósa Lajosnak „Hátáron“ című költeményét. Sándor Gabriella kisasszony játszott a zongorán Lisztnek egyik rapszodiját művészi praecizitással. Végül az ifjúsági daleyket igen szép népdalokat énekelt Katona Sándor vezetése mellett. A táncz a reggeli órákba nyulott Bevélt 398 k. 70 fill., Kiadás 116 k. 94 f. Tiszta jövedelem 281 kor. 76 fillér. Felülfizettek Dr. Bedő Albert orsz. képviselő 50 k., Gálfi Kálmán főszolgabíró és Dr. Jankovics Pál felügyelő gondnok 16—16 k., Sándor János igazg. 6 kor., László Domokos törvénysz. bíró 2 k., még többen 2—2 koronát, sokan 1—1 koronát. A rendezőség e helyen is hálás köszönetet mond a közönségnek szives érdeklődéséért és áldozatkészségeért, mellyel az ifjúság ügyét felkarolta s így sok szegény tanulónak a tanulmányi kirándulásban való résztvevését előmozdította. —tő.

— **Tornaestély.** Kollégiumunk ifjúsága február 15-én, a „Kirándulási alap“ javára, Lassel Gyula buzgó tornatanár vezetése alatt tornaestélyt rendezett, melynek minden tekintetben szép sikeréről örömmel adunk hírt olvasóinknak. Ennek az estélynek az volt egyik érdekessége, hogy ott folyt le új iskolánk tornatermében, mely ez alkalommal szépen földiszitve és fényesen kivilágítva fogadta a nagyszámmal seregülő, diszes férfi és női közönséget. Egyházunk vezető emberein kívül ott láttuk a gyermekekben gyönyörködő szülőket s a városnak igen sok előkelőségét, kik méltánylásukkal és tapsaikkal jutalmazták ifjúságunknak testi, lelki deréktségét. Mert mindazok a mutatványok, melyeket tornázó ifjaink ez estélyen bemutatnak, arról tanuskodnak, hogy ők komolyan fogják föl hivatásukat az „emberré-levés“ nagy munkájában s tudják mivel tartoznak iskolájuknak és egyházuk jó hírnevének. Erre buzdították őket Dr. Gál Kelemen igazgató és főtisztelendő püspök urunk is, s bizonyára a versenyek végén kiosztott jutalmakat is ezzel az érzéssel őrzik meg. A tánczról, a műsornak ez utolsó pontjáról elég ha annyit mondunk, hogy késő éjszaka végződött. Az estély tiszta jövedelme 255 kor. 6 fill. —a.—

— **Tanári beiktató lesz** a kotosvári unitárius kollégium disztermében 1902. évi márczius hó 8-án délelőtt 10 órakor a következő sorrenddel: Ének. Az ifjúsági dalkör által. Megnyitó beszéd. Tartja: Fekete Gábor felügyelő gondnok. A nyelvérzék és az iskola. Székfoglaló értekezés. Tartja: Pálfi Márton tanár. A tornázás hatása a szellemre. Székfoglaló értekezés. Tartja:

Lassel J. Gyula tanár. Zene. Az Apolló-kör által. A természettan módszere. Székfoglaló értekezés. Tartja: Hidegh Mihály tanár. Vörösmarty mesterei. Székfoglaló értekezés. Tartja: Dr. Kiss Ernő tanár. Üdvözlő beszéd. Tartja: Dr. Gál Kelemen igazgató. Ének. Az ifjusági dalkör által

— Székely-Udvarhelyt az unitáriusok reménye, hogy templomuk lesz újból ébredni kezdett. Egy templom-tervet és költségvetést beküldöttek az E. K. Tanácshoz. Pákei Lajos főmérnök kéretett föl a terv felülvizsgálására és javaslatfételre. Pákei a helyszínén járt, véleményt mondott s most már várható, hogy szép és megfelelő lesz a terv s azután a templom. Egy másik szép remény Gyepesi László Ferencznétől a férjével együttesen készítettet kölcsönös végrendeletük értelmében székely-udvarhelyi ekklezsia az ő halála után egy házat és 4000 kor. pénzt örökölné. Az örökösök illetve a rokonok szobeli végrendeletet jelentettek be. Azonban ez alig lehetséges, mert az aszszony gyöngé elméjűség miatt gondnokság alatt állott s így érvényes végrendeletet nem készíthetett. A hagyatéki tárgyalás közelebb megtartatik. Az udvarhelyi unitáriusok istentiszteleteiket most a vármegyeház disztermében tartják, melyet az alispán készséggel átengedett e célra. Csak az az egy hibája van, hogy nem templom, de különben szép, tágas és kényelmes. Nem is férnének el egyebütt. Karácsonkor is, nem számítva az idegeneket, a kik istentiszteletünkön részt vettek, mintegy 140—150 en részesültek urvacsorában. Ide csak pap és templom kellene. De hát az idő mindent meghoz.

— Az Unitárius Közlöny 4-ik számát a husvétii ünnepekre kézhez juttatjuk, a tudósításokat csak márcz. 20 ig vehetjük föl.

Laszló Sándor máv. adonyszabolcsi állomásfőnököt és nejét Tomács Gabriellát mérhetetlen nagy csapás érte. Egyetlen fia Árpád élete hatodik évében elhunyt. A jó barátok és rokouok részvéte enyhítse szülői fájdalmukat.

Halálozás. id. Boros Sándor, lapunk szerkesztőjének édes atya február 5-én 78 éves korában elhunyt Tordátfalván. — Várfalvi Nagy Elemér, néhai v. Nagy János fia, törvszéki joggyakornok 23 éves korában elhunyt Kolozsvárt. — Weresz Károly nyug. kir. törv. bír., 48-as honvéd őrmester, megyei biz. tag egyh. tanácsos, a társadalomnak köztiszteletben álló tagja elhunyt február 3-án 74 éves korában.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Felolvasó gyűlés. A Dávid Ferencz Egylet febr. hó 2-án d. u. 4 órakor előkelő díszes közönség jelenlétében szépen sikerült felolvasó gyűlést tartott. Az ünnepélyt a D. F. E. vegyes énekkara egy zsolttárral kezdte meg, mely után Ferencz József püspök mondott szép beszédet. Turchányi Gyula „Vallás és confessió“ czimen nagyon érdekes felolvasást tartott, melyben az emberi kebel olthatatlan vallás szomját ecsetelte. Beszédet e sokat mondó szavakkal zárta be: „Legyen az emberiség minden tagjában egy, miként egy az Isten“. Következett egy szavazat Gál Miklós papnövendéktől, ki Pap Domokos tanárjelöltnek „A kis gyermek“ cz. balladájával könnyekig megindította a hallgatókat. Dr. Gál Kelemen „A vallás tud. és természettud. ellentétes tanítása“ czimen tartott felolvasásában azokat a pontokat mutatta ki, melyek a tudomány vivmányai és a biblia egyes részei között ellentétesek, Ferencz József püspök meleghangu bezáróbeszéde után, gyönyörködtünk a vegyes kar szép énekében.

A D. F. E. febr. 23-án d. u. 4 órakor az Unitárius Collegium disztermében nagyszámu előkelő közönség jelenlétében fényesen sikerült felolvasó gyűlést tartott, melyen egy a közönség, mint a szereplők nagy erkölcsi juta-

lomban részeseültek. Az ünnepélyt a D. F. E. vegyes énekkara kezdte meg — Iszlai Márton nagyérdmü énektanár vezetése mellett — egy lélekemelő hymussal, melynek elhangzása után Fekete Gábor alelnök melegen üdvözölte az egybegyült diszes közönséget. Heinrich Józsa urbóly „A nők világa“ czimen tartott élvezetes és érdekes felolvasásában Homeros nőalakjairól beszélve igen érdekesen világít be a nők mostani, mai lelkületébe s különösen azt a gyöngédséget, szeretetet és hü odaadást ecseteli nagyon hiven, a mely tulajdonságokkal ékeskedve betölthetik azt a helyet, melyen mint szerető hitvesek és valláserkölcsi nevelésben részesítő anyák kell hogy álljanak a társadalomban. Boros Ella k. a. Váradi Antalnak „A régi könyv“ e bájos és kitünő elszaválásával a közönség legnagyobb elismerését kapta. Dr. Nyiredy Géza tanár „Az ember Idegességé“ ről tartott igen tanulságos és tudóshoz illő felolvasást. Felolvasásában az idegesség keletkezésének egyik okát a tulságos műveltségben látja s kimutatja, hogy a művelt népeknél gyakoribb az idegesség, mint akevésbbé művelteknél. A gyermekek korai iskoláztatása, mivel a fejletlen agyat tulságizza, a folytonos szobában ülés mind az idegesség előkészítője. A nők között sokkal több az ideges, mivel az idegek finomabbak, mint a férfiaknál. A nők, kik férfi foglalkozást üznek, általában idegesek. A nőknél az idegesség föllép a 15—30, a férfiaknál 25—40 éves korban. Legnagyobb az idegesség a 60—70 éves korban, mikor az idegek tompulnak. Az idegesség örökölhető is. Az idegesség megakadályozója a rendes életmód. Kovács Kálmán a tőle megszokott finom értelemmel szavaltta Szász Bélának „A harmincz pénz“ czinü költeményét. — Az egylet nevében köszönetet mondott Fekete Gábor alelnök egy a megjelent közönségnek, mint a szereplőknek. Az énekkar zsoltárhangjai után lélekben újolag épülve távozott a közönség. b.—a.

— A Dávid F. Egylet felolvasása Ja.uár és február hónapokban három felolvasó gyűlésünk volt. Az első február hónapban Fekete Gábor alelnök vezetése alatt. Felolvasott Pákey Lajosné; Visszaemlékezés Rómára. Egy kedves ut tanulmányai és tapasztalatai meglepő közzetlenséggel, élénken és oly hiven voltak leírva és felolvasva, hogy a nagy számú halgatóságot egészen magával ragadta és mindnyájunk elismerését érdemelte ki. Grätz Mór ev. lelkész, régi jó barátunk Jézus és verokona iról irt bibliai alapon ismertetést az ő szokott papias tonusával, melyben mindig talál érdekest a hallgatóság.

— Unitárius konfirmációi emlék a Dávid Ferencz egylettől. Eze-lőtt öt évvel nagy öröm érte volt a konfirmáló ifjakat. A Dávid Ferencz Egylet egy lapot küldött mindenkinek ajándék gyanánt a konfirmálás megható szép ünnepére. Mindenütt hálával fogadták és azóta nagyon sokan sürgették. Az Egylet pénzügyi helyzete nem engedte, hogy állandóvá legyen ez a kis emlék, de a kiáltó szónak sem állhatott ellene. A választmány elhatározta, hogy ezuttal már emlékkönyvet fog kiadni, a melyet az ifju egész életében megőrizhet, magával hordozhat bárholvá megyen. A kiadás az egyleti kölcsönös szövetkezeti. munkásságán alapul. Az anya egylet adja ki s a fiók-egylet.k átveszik és kiosztják. Az emlékkönyv diszes kiállításával oly sok kiadással jár, hogy az Egylet teljesen ingyen nem adhatja, de az egylet egyesített erejével lehetségessé vált, hogy csaknem ajándéknak vehető csekély 20 fillér összegért megszerezhessek az egyházközségek és jótékony szívü emberbarátok. Mert az egylet arra számít, hogy a legszegényebb egyházközségnek is módjában fog állani az évenként szükségelt 10 · 20 példány megszerzése és kiosztása. Ebben is, mint az egyházi élet minden mozzanatában, sok fog függni lelkész afiai buzgóságától. Most már az alkalom meg van adva, hogy senki ne távozzék az urasztal mellől egy kedves emlék nélkül. Az emléket a fópásztor szavai nyitják meg. Azután apa, anya, nagyanya, testvér, előjáró, lelkész mondanak egy pár szívhez zoló szót hol versben, hol meg prózában. A

A könyv tartós kötésben jelenik meg. Virágvasárnapja előtt ott lesz mindenik fiók-egylet elnökénél.

Uj tagok. A Dávid Ferencz Egyletbe az uj egyleti évben be-
léptek: Sándor Mariska, Vargyas; özv. Bogyay Kálmánné, Kaposvár; Kiss Mó-
zes, Erzsébetfalva; Ürmösi Kálmánné, Hientz Regina, Szt.-Gericze; Ürmösy Józ-
sef, Nagy-Sajó; ifj. Kovács Károly, Maros-Ujvár, Kún Pál, Schizer Józsefné,
Kolozsvár; özv. Krolopp Józsefné, Szabó Lajosné, Brassó; Vadász Ilona, Varga
Ilona, Csekefalva: Prepeliczay Eleődne, Temesvár; Tamási Tivadar, Torda. (Folyt.)

A nők világa husvétra ujából meg fog jelenni. Oly nagy érdeklődés
mutatkozott iránta, hogy épen a husvéti ünnepekre megküldjük a 2-ik számot.
Apró közleményeket várunk nőinktől. Egy jóltevő nő arczképe is meg fog je-
lenni a lapban.

— A Nők Világa alapjára — ha lassan is — megindult már az
adakozás. Raffaj Károlyné urnő köldött 10 koronát; Raffaj Irma kisasszony
beküldött 2 drb. csinos kézi munkát. Igéretet tettek kézi munka bekül-
désére Göncz Ilona (Szt.-Miklós), Boros Ella, Ferencz Zsuzsa (Ko-
lozsvár), kisasszonyok. A tavaszon egy kedves összejövétel alkalmáva
rendezni fogunk tombola játékot, ha kedves hölgyeink buzgósága reá segít.

Az egylet pénztárába f. évi január hó 24-től febr. 21-ig rendes tag-
sági díjat fizettek: Imreh József Nagy-Enyed, Csiky Károly Kolozsvár 902-re,
Szabó Lajosné Brassó, özv. Krolopp Józsefné Brassó 902-re, Gál Ilonka Vá-
laszut 902-re, Szász Domokos Béhida 901-re, id. Daniel Gábor Budapest
901-re, Krécsi Béla Budapest 901—902-re, özv. Simó Jánosné 901—902-re,
Schulek Géza Budapest 902-re.

Előfizetői díjat fizettek: Prepeliczay Eleődne Temesvár 902-re, Nagy
József Harasztos 901—902-re, Doby Antal Homonna 902-re, özv. Gergely Mő-
zesné H.-Abásfalva, László Anna Abásfalva 902-re, Kiss István M.-Szt.-Jakab
99—900-ra, Gál Ilona Budapest 901-re, Győry Vilmos Temesvár 902-re, Szabó
Lajos Medgyes, Banedek Sándor Brassó 902-re, Sebes Pál Budapest, Szentan-
nai Sámuel Losonc, ifj. Szénási Ferenczné Deés 902-re, Kiss József S.-Árkos,
Borsos Imréné Kolozsvár, László József Sz.-Keresztur 902-re, özv. Nagy Tam-
ásné V.-Sz.-Iván 901-re, Szinte Ferencz Budapest 99-re, ifj. Nagy András
Ürmös, Dr. Sárkány Miklósné M.-Vásárhely 902-re.

A küllőköri f. e. pénztárába fizettek: Csegezy Tamás 99—901-re
Gálfalvi István Harangláb 96—900-ra.

A keresztürköri f. e. pénztárába fizettek: József János F.-Váralja 901—
902-re, Gálfalvi János Nagy 901—902-re, Göncz Jolán Kis-Solymos 901—902-re,
Geréb Sándor A.-Boldogasszonyfalva, Geréb Zsigmond Fátfalva 902-re, Kozma
Dimén Enlaka, Ifj. Dalkör Enlaka, Gálfi Ádám Olábfalu, Nagy Berta Kűs-
mőd, Firtos István Benczéd, Varga Dénes Siménfalva, Péterfi Mihályné, Pé-
terfi Mihály Sz.-Ábrahám 902-re.

40 korona alapítói díjat fizetett nagys. Székely Miklós ur Torda.

Kolozsvárt, 1902. február 21. Gálfi Lőrincz pénztárnok.

Kovács Sándorné urnő Zilahról a D. E. F. keresztürköri perselyébe
1901. és 1902. évekről 3—3 koronát sziveskedett ajándékozni. Hálás köszöne-
tet nyilvánít Geréb Zsigmond pénztárnok.

Szerkesztői izenet. Papnövendék. Sorakerül rá. Jó gondolat.

Unitárius könyvek. (Női imakönyv) Szivemet hozzád emelem.
Irtá Boros György. Csinos vászon kötés 2 kor. 40 fill. Diszes bőrkötés
6 kor. Szép bársony kötés csattal 10 kor. „Az ájtatos könyv keresztény lé-
lekkel és mély érzéssel irányozza a hívők vallásosságát az égi megnyugvás felé,

s kivált a női gyöngédség érzelmi világának fohászához ad ihletett hangot. V asárnap i Ujság, „Vigasztalja a kesergőt, új életreményt kelt a csüggedőben, magasztosabbá teszi az örvendezők örömét.“ Aranyos-Vidék. „Kedves és poetikus módon mondja el az ájtatosságokat, s a szép elmélkedéseken kívül imádságokat is közöl.“ Pesti Hírlap. „Boros könyvében a hívő imádkozik, kinek mélységes szíve van, mely könnyen emelkedik érzelmeinek szárnyain a magasabb tájak felé.“ Székely Nemzet. „Vigaszt nyújt a szenvedőnek, reményt önt a csüggedőbe . . . Nem a felekezeti, hanem a vallásos szellem fejlesztését tüzte ki czéljául.“ Magyar Polgár. Ünnepre, név és születésnapra és konfirmációra alkalmas ajándék

Edes otthon. Irta Ganetf. Boros Gy. Ára 1 kor. A házas élet örömeit írja le s arról beszél, hogy milyennek kell lenni a ház tájkának, meg a csendes, boldog házas életnek. Magyar Hírlap. Az érzések egész sora, a gondolatok egész legioja van egy-egy fejezetben kifejezve. Székesfehérvár és vidéke. Kedves, poetikus modorban utasításokat ad az asszonyoknak arra nézve, hogyan tehetik otthonukat barátságossá, meghitté, széppé s benne az együttléteket kellemessé. Magyarország. Érdekes, meleg hangon irt mű. Magyar Polgár. A mély vallásosság, mely minden sorát áthatja, a családi élet vonzó rajza annyira leköti lelkünket, hogy nem hagyhatjuk félbe, míg el nem olvassuk. Ellenzék. A füzetkének olvasása közben igazán mintha tüdörek mézédés beszédét halottam volna. Aranyosvidék.

Unitárius jeleseink. Ki ne ohajtaná ismerni azokat a derék nagy férfiakat, a kik az unitárius vallást és egyházat megalapították, fenntartották: János Zsigmond, Dávid Ferencz, Szentábrahámi Mihály, Lázár István, Daniel Elek, P. Horváth Ferencz, Koncz János, Székely Sándor, Köröczki János, böll. Farkas Sándor, Augustinovicz Pál, Kriza János, Mikó Lőrincz, Nagy Elek, Berde Mózsza, Brassai Sámuel, Ferencz József életét, működését röviden és hiven egybe foglalta és arczképpel ellátta az Unitárius kollegium irásban és képekben czímű könyv. E mellett a régi és az új kollegium hí leírását, az építész-mérnök, Pákey Lajos arczképét és életrajzát s két szép költeményt tartalmaz. Egyetlen unitárius sem nélkülözheti e díszes könyvet Ára 1 kor.

Tizenkét cikk az unitarismusról a mai unitárius fölfogást ismerteti a legjelesebb irók tollából. Ára 60 fillér.

A fejedelem és papja költői elbeszélés János Zsigmondról és Dávid Ferenczről Irta Tarcsafalvi Albert. Ára 20 fillér.

Nézetek a vallás eszméjéről Dr. Brassai Sámuel híres felolvasásai egy kötetben. Ára 2 kor. Egyleti tagoknak 1 kor. 20 fillér.

Mindenik könyv megrendelhető postautalványon az Unitárius Közlöny szerkesztőségénél.

TARTALOM: Ima. Szász András. — Unitáriusok Romániában. Nagy Lajos. — Magyar estély Londonban. Davies W. J. — Megtérés. Ibolyka. — Római levelek. Paolo. — A kolozsvári unitárius papnevelő intézet önképzőkörének története a XIX. százban. Barabás István. — A budapesti Dávid Ferencz Egylet 4-ik felolvasó ülése. Egy budapesti. — Az éneklés, mint istentiszteletünk fő alkotó része. Katona Márton. — Szent István király Hiszekegy Istene. Unitárius. — Jótékonyság és buzgóság. — Unitarizmus külföldön. — Irodalom. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság. —

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.